

19 Μαρτίου 2011
www.geostrategy.gr

Οι τουρκο-ρωσικές σχέσεις και η πυρηνική ενέργεια

Του Χρήστου Μηνάγια

Στις 16-3-2011, πραγματοποιήθηκε στη Μόσχα η 2^η Σύνοδος του Ανώτατου Τουρκο-Ρωσικού Συμβουλίου Συνεργασίας με τη συμμετοχή του Τούρκου πρωθυπουργού Ερντογάν και του Ρώσου προέδρου Μεντβέντεβ. Στη σύνοδο αυτή αξιολογήθηκαν οι εξελίξεις που υπήρξαν σε θέματα πολιτικής, οικονομικής, εμπορικής, πολιτιστικής και κοινωνικής συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών, στο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από τις 12-5-2010 (ημερομηνία σύστασης του εν λόγω συμβουλίου συνεργασίας) μέχρι σήμερα. Επίσης, καθορίστηκαν οι νέοι στόχοι και παρουσιάστηκαν τα νέα προγράμματα συνεργασίας των δύο χωρών, όπως:

- Προγράμματα ανάπτυξης σύγχρονων τεχνολογιών.
- Συνεργασία τουρκικών και ρωσικών εταιρειών προκειμένου να υπογραφεί συμφωνία αναφορικά με τον αγωγό Σαμψούντα-Τζεϋχάν.
- Περαιτέρω διεύρυνση των διμερών εμπορικών σχέσεων. Επισημαίνεται ότι αποφασίσθηκε για την επόμενη 5ετία ο όγκος των εμπορικών συναλλαγών Τουρκίας-Ρωσίας από 25 δισ. δολάρια να αυξηθεί στα 100.
- Κατάργηση της βίζας από τον επόμενο μήνα. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Άγκυρας, θα υπάρξει αύξηση της ροής Ρώσων τουριστών στην Τουρκία κατά 1 εκατομμύριο.
- Επιβεβαίωση ότι η συμφωνία και τα πρωτόκολλα που υπεγράφησαν μεταξύ των δύο χωρών για την κατασκευή του πυρηνικού εργοστασίου στο Akkuyu θα υλοποιηθούν και δεν τίθεται θέμα ακύρωσής τους.

Τούρκοι αναλυτές θεωρούν ότι η εν λόγω τουρκο-ρωσική συνεργασία δεν σημαίνει ότι η Άγκυρα άλλαξε προσανατολισμό, ενώ τονίζουν ότι η Ρωσία δεν αποτελεί μια εναλλακτική λύση για την Τουρκία, έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών. Επισημαίνουν μάλιστα, ότι οι σχέσεις της χώρας τους με τη Ρωσία αποτελεί μια περιφερειακή αναγκαιότητα, που μεταξύ άλλων, διέπεται από ιστορικές και γεωγραφικές διαστάσεις. Άλλωστε, είναι γνωστό ότι η Τουρκία επιδιώκει να αποκτήσει μια θέση μεταξύ των

πλουσιότερων χωρών του κόσμου πολλαπλασιάζοντας τις πηγές ενέργειας και μειώνοντας ταυτόχρονα την εξάρτησή της από το εξωτερικό. Με δεδομένο ότι οι Τούρκοι δεν διαθέτουν ούτε φυσικό αέριο ούτε πετρέλαιο, η απόκτηση πυρηνικής ενέργειας αφενός αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα αναβάθμισης της οικονομίας τους, αφετέρου θα αποτραπεί η πλήρης εξάρτησή τους από το ρωσικό και ιρανικό φυσικό αέριο, θέμα το οποίο επιθυμεί και η Ουάσιγκτον.

Χρονολογικά, οι Τούρκοι άρχισαν να ενδιαφέρονται για την πυρηνική ενέργεια μετά το 1950. Συγκεκριμένα:

- Το 1956 ίδρυσαν τη Γενική Γραμματεία Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας υπαγόμενη στην πρωθυπουργία.
- Το 1962 άρχισε η λειτουργία του Κέντρου Πυρηνικών Ερευνών και Εκπαίδευσης στο Cekmese της Κωνσταντινούπολης.
- Το 1967 άρχισε η λειτουργία του Κέντρου Πυρηνικών Ερευνών και Εκπαίδευσης στην Άγκυρα.
- Το 1974 σχεδίαζαν να κατασκευάσουν πυρηνικό εργοστάσιο στο Akkuyu, όμως η εισβολή στην Κύπρο ανέβαλε τους σχεδιασμούς τους.
- Το 1982 η Γενική Γραμματεία Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας αναδιοργανώθηκε και μετονομάστηκε σε Τουρκικό Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας (ΤΑΕΚ). Ο ΤΑΕΚ υπάγεται απ' ευθείας στον πρωθυπουργό, απασχολεί 715 εργαζομένους και υπέγραψε πρωτόκολλα συνεργασίας με 36 καθηγητές των 16 πανεπιστημίων της χώρας που ακολουθούν: πανεπιστήμιο Kafkas, Ondokuz Mayıs, Rize, Harran, Gaziantep, Cukurova, Mersin, Akdeniz (Μεσογείου), Uludag, Trakya (Θράκης), Mugla, Kocaeli, Onsekiz Mart, Selcuk, Άγκυρας και Ege (Αιγαίου). Επίσης, στον ΤΑΕΚ υπάγεται η Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (ΑΕΚ), η οποία αποτελείται από τον πρόεδρο του ΤΑΕΚ και τους 3 αντιπροέδρους, καθώς επίσης από ένα μέλος από τα υπουργεία Άμυνας, Εξωτερικών και Ενέργειας-Φυσικών Πόρων.
- Το 1983 ο Τουργκούτ Οζάλ επανέφερε το θέμα στην επικαιρότητα, το οποίο πάλι αναβλήθηκε λόγω εξωτερικών πιέσεων και διαφωνιών που υπήρξαν σχετικά με τις υποδομές, τη λειτουργία και την εκμετάλλευση του εργοστασίου.
- Το 1992 ιδρύθηκε ο Τουρκικός Οργανισμός Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΤΕΚ) και στη συνέχεια κατακυρώθηκε στη Νότιο Κορέα ο διαγωνισμός γνωμοδότησης για την κατασκευή πυρηνικού εργοστασίου στο Akkuyu.
- Το 1996 προκηρύχθηκε διαγωνισμός για την κατασκευή πυρηνικού εργοστασίου, χωρίς όμως να κατατεθεί καμία προσφορά.
- Το 1998 προκηρύχθηκε εκ νέου ο παραπάνω διαγωνισμός, στον οποίο συμμετείχαν οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία, ο Καναδάς, η Γαλλία και η Γερμανία χωρίς αποτέλεσμα.

- Στις 12-10-1999 ιδρύθηκε το Κέντρο Πυρηνικών Ερευνών, Εκπαίδευσης και Συνεργασίας με τα Τουρκόφωνα Κράτη στην Άγκυρα, το οποίο αναδιοργανώθηκε στις 18-10-2010 και συνεργάζεται με το Αζερμπαϊτζάν, το Καζακστάν, το Κιργιστάν, το Ουζμπεκιστάν, το Τατζικιστάν και το «ψευδοκράτος της Βόρειας Κύπρου».
- Στις 24-3-2009 η κυβέρνηση του Ερντογάν προκήρυξε σχετικό διαγωνισμό, ο οποίος ακυρώθηκε στις 20-11-2009 επειδή η προφορά που κατατέθηκε δεν έγινε αποδεκτή.
- Στις 10-1-2010 υπογράφηκε στη Μόσχα διακρατική συμφωνία που υπέγραψαν οι πρωθυπουργοί της Τουρκίας και Ρωσίας, για την απευθείας ανάθεση κατασκευής του εργοστασίου στο Akkuyu μετά το 2013. Μάλιστα, η τουρκική εφημερίδα Zaman/14-12-2010 επικαλείται δήλωση του Ρώσου πρέσβη στην Άγκυρα Vladimir Ivanovski, ο οποίος γνωστοποίησε ότι ο πρώτος αντιδραστήρας θα τεθεί σε λειτουργία το 2018, ο 2^{ος} το 2019, ο 3^{ος} το 2020 και ο 4^{ος} το 2021.
- Στις 24-12-2010 υπογράφηκε συμφωνία συνεργασίας μεταξύ Τουρκίας και Ιαπωνίας για την κατασκευή ενός πυρηνικού εργοστασίου στη Σινόπη της Τουρκίας, τη μεταφορά τεχνογνωσίας κατασκευής υλικών παραγωγής πυρηνικής ενέργειας και τη δημιουργία πανεπιστημίου πυρηνικών τεχνολογιών στην Τουρκία.

Κατά τα λοιπά, στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας, η Τουρκία συνεργάζεται με τους Ρώσους στην Ανατολική Μεσόγειο, τους Ιάπωνες στη Μαύρη Θάλασσα και τα τουρκόφωνα κράτη στο Καύκασο και στην Κεντρική Ασία, καταδεικνύοντας ότι είναι μια χώρα που εξελίσσεται, αναπτύσσεται και αποτελεί πόλο προσέλκυσης διεθνών κεφαλαίων.

Αναφορικά με την κατασκευή του πυρηνικού εργοστασίου στο Akkuyu και μετά την πρόσφατη πυρηνική «εμπειρία» της Ιαπωνίας, οι πυρηνικές φιλοδοξίες της Άγκυρας επανήλθαν πάλι στην επικαιρότητα, λόγω των νέων δεδομένων που θα υπάρξουν στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και τα οποία θα έχουν οικολογικές, ενεργειακές, οικονομικές, διπλωματικές και στρατιωτικές διαστάσεις.

Κρίνεται σκόπιμο να τονισθεί ότι η τουρκική κοινωνία είναι ιδιαίτερα ανήσυχη για την εμμονή του Ερντογάν στα πυρηνικά και πολλοί έγκριτοι Τούρκοι αρθρογράφοι προτείνουν το θέμα του Akkuyu να τεθεί σε δημοψήφισμα όπως και οι συνταγματικές μεταρρυθμίσεις, επισημαίνοντας παράλληλα τα εξής:

- Πρέπει να επανεξετασθεί η νομιμότητα των διαδικασιών βάσει των οποίων το εν λόγω έργο ανατέθηκε στους Ρώσους, υποστηρίζοντας ότι

η συμφωνία έγινε με την ανατολίτικη μέθοδο και κλεισμένων των θυρών.

- Δεν έχει αποσαφηνισθεί το σχέδιο προσέλκυσης του ενδιαφέροντος ιδιωτικών εταιρειών, καθώς επίσης και ο τρόπος χρηματοδότησης από τις τράπεζες.
- Υπάρχει έντονος προβληματισμός διότι κανένας σοβαρός όμιλος πυρηνικής τεχνολογίας της Δύσης δεν υπέβαλε προσφορά. Μήπως υπάρχει πρόβλημα ασφαλείας; Η τουρκική κοινή γνώμη έχει την ακόλουθη άποψη: «ναι στο εμπορικό-οικονομικό-πολιτικό ρίσκο, όχι όμως στη ρώσικη ρουλέτα». Επίσης η πρόεδρος του Συνδέσμου Τούρκων Βιομηχάνων Umit Boyner ανέφερε το εξής: «Η πυρηνική τραγωδία στην Ιαπωνία αποτελεί ένα προειδοποιητικό τηλεφώνημα και μια έκκληση αφύπνισης της Τουρκίας».

Απάντηση στα ερωτήματα που γεννά η εμμονή της τουρκικής κυβέρνησης για απόκτηση πυρηνικής τεχνολογίας, δίδει η τουρκική εφημερίδα Milliyet σε δημοσίευμα της στις 23-11-2009 αναγράφοντας τα ακόλουθα: «Η Τουρκία είναι μία μουσουλμανική χώρα. Η πρώτη μουσουλμανική χώρα παγκοσμίως που κατασκεύασε εργοστάσιο παραγωγής πυρηνικής ενέργειας είναι το Πακιστάν, το οποίο αμέσως μετά κατασκεύασε ατομική βόμβα. Η δεύτερη μουσουλμανική χώρα που κατασκεύασε εργοστάσιο παραγωγής πυρηνικής ενέργειας είναι το Ιράν, το οποίο εισήλθε στη διαδικασία κατασκευής ατομικής βόμβας. Η Τουρκία, η οποία αποτελεί μία χώρα κλειδί στη Μέση Ανατολή, αν κατασκευάσει εργοστάσιο παραγωγής πυρηνικής ενέργειας, είναι σαφές ότι θα επιχειρήσει να κατασκευάσει ατομική βόμβα.»

Συγκεκριμένα όλα τα παραπάνω εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

- Η τουρκική κυβέρνηση δεν πρόκειται να παραιτηθεί από τους πυρηνικούς σχεδιασμούς της, πιθανόν έχοντας εξασφαλίσει και την ανοχή των Ηνωμένων Πολιτειών, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η εξάρτηση της Άγκυρας από το φυσικό αέριο της Ρωσίας και του Ιράν. Ήδη αποφασίσθηκε η κατασκευή ενός πυρηνικού εργοστασίου στο Akkuyu και ενός στη Σινόπη, ενώ στο επόμενο χρονικό διάστημα θα ανακοινωθεί και η κατασκευή ενός τρίτου εργοστασίου.
- Το θέμα του Akkuyu θα αποτελέσει θέμα αντιπαράθεσης κατά την προεκλογική περίοδο ενόψει των γενικών εκλογών του Ιουνίου.
- Δεν πρέπει να υποτιμηθεί η πιθανότητα ανάπτυξης από την Τουρκία πυρηνικών όπλων, διότι αυτό συνάδει αφενός με την επιδίωξή της να ενταχθεί στο «κλαμπ» των πυρηνικών χωρών λόγω της στρατηγικής της θέσης, αφετέρου με τον παγκόσμιο ρόλο που φιλοδοξεί να διαδραματίσει στο μέλλον και τη συνεχιζόμενη προσπάθεια ανάπτυξης όλο και μεγαλύτερης στρατιωτικής ισχύος.

(Ο Χρήστος Μηνάγιας είναι συγγραφέας του βιβλίου «Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική ισχύς της Τουρκίας» που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Τουρίκη. Πρόκειται για μια εμπειριστατωμένη μελέτη η οποία βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά σε πρωτογενείς τουρκικές πηγές και μπορεί να χαρακτηρισθεί ως ένας χρήσιμος οδηγός για το είδος της απειλής που συνιστούν οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις και τις επιδιώξεις της εξωτερικής πολιτικής της Άγκυρας υπό το μανδύα του νεο-οθωμανισμού. Επίσης, είναι τακτικός αρθρογράφος επί θεμάτων Τουρκίας στην ιστοσελίδα www.geostrategy.gr)